

JAK NA REFLEXI EMOCÍ PO FILMOVÉ PROJEKCI

Soubor metodických materiálů do výuky

Jeden svět na školách
Člověk v tísní, o. p. s.

Jeden svět na školách
Člověk v tísni, o. p. s.
Šafaříkova 24, 120 00 Praha 2
www.jsns.cz

Koncept: JSNS
Na přípravě se podílely: Vlasta Urbanová,
Tereza Kaucká Günterová, Kateřina Suchá,
Adéla Skálová, Monika Rubášová

Jazyková úprava: Dominika Krejčová
Grafická úprava a sazba: Mowshe >O<

1. vydání
Rok vydání: 2023
© Člověk v tísni, o. p. s.
Všechna práva vyhrazena
ISBN: 978-80-7591-088-2
ISBN elektronické verze: 978-80-7591-084-4

JAK NA REFLEXI EMOCÍ PO FILMOVÉ PROJEKCI

Soubor metodických materiálů do výuky

OBSAH

ÚVODNÍ SLOVO	4
PROČ JE REFLEXE EMOCÍ DŮLEŽITÁ?	5
METODY REFLEXE EMOCÍ	7
JEDNO SLOVO	8
I.N.S.E.R.T.	11
DOPIS/R.A.F.T.	13
NA CO NEZAPOMENU?	15
ANONYMNÍ MYŠLENKY	16
CO CÍTÍM?	17
HLEDÁNÍ OTÁZEK	19
KOSTKA	20
PĚTILÍSTEK	23
OD REFLEXE K DISKUZI	25
OTEVŘENÉ OTÁZKY	26

Milí vyučující,

máme velkou radost, že právě otevíráte tuto útlou publikaci. To, co v ní najdete, má totiž stěžejní význam pro úspěšné využívání materiálů JSNS ve vaší výuce či třídnické hodině.

Jak už to bývá, v nenápadných věcech se může skrývat velká síla. A to rozhodně platí o metodě, kterou zde najdete. Mnozí ji už znáte a my doufáme, že mnozí další se s ní seznámíte a oblíbíte si ji.

Reflexe emocí, reflexe dojmů po filmové projekci, reflexe... Tak a podobně tuto metodu nazýváme a ze zkušeností vašich a vašich pedagogických kolegů a kolegyně víme, že když reflexi po zhlédnutí dokumentárního filmu zařadíte, začnou se postupně dít fascinující věci.

Protože film přináší prožitek a ten je spojen s emocemi a emoce jsou zase můstkem k utváření postojů, názorů a hybatelem dalšího jednání.

Často může jít o jednoduchou a časově nenáročnou aktivitu, jako je Jedno slovo, jindy se můžete reflexi věnovat hlouběji a rozsáhleji s dalšími osvědčenými aktivitami. Mnohé metody vycházejí z konceptu RWCT (čtením a psaním ke kritickému myšlení).

V tomto manuálu najdete slovy spolutvůrkyně naší metodiky, dvorní lektorky a zkušené pedagožky Vlasty Urbanové a dalších vyučujících, proč je právě reflexe emocí tak důležitá, co umožňuje a co spouští. A především zde najdete soubor aktivit a pracovních listů, které můžete k reflexi po zhlédnutí filmu využít, včetně oblíbených „zkušeností z praxe“.

Řekli jsme si, že po letech, kdy reflexi učíme na našich seminářích, zařazujeme ji do postupu každé aktivity a máme ji také patřičně zpracovanou na portále, stojí za to připravit pro vás také praktickou tištěnou verzi.

Přejeme, ať se vám daří naplno využít potenciál materiálů JSNS!

Za Jeden svět na školách a kolektiv autorů

Tereza Kaucká Günterová, projektová koordinátorka

Proč je reflexe emocí důležitá?

Bez přehánění lze říci, že **reflexe je v celém procesu sdílení dokumentárního filmu nejdůležitější**. Bez reflexe bychom ztratili to, co nám práce s filmem nabízí: vzácné chvíle, kdy se, zasaženi silou příběhu, otevřeme a jsme ochotni sdílet svoje myšlenky, pocity, máme potřebu ptát se dál a chceme znát odpovědi na své otázky.

SPOLEČNÉ SLEDOVÁNÍ FILMU

Samotná projekce filmu není jen obyčejným zapnutím počítače a dataprojektoru. Dochází při ní k něčemu mimořádnému, co běžný vzdělávací proces neumožňuje tak často: najednou tu nejsou na jedné straně „oni“ (učitelé), kteří něco sdělují, a na druhé straně „oni“ (žáci), kteří jsou poučováni. **Najednou jsme tu „my“** (všichni společně), kteří sledujeme často velmi osobní zpověď hrdinů dokumentárního filmu.

Když dáme žákům najevo, že v diskuzi nejde o to říct něco správně, ale že každá otázka může vyplodit další otázku, tak cítím, že sami před sebou rostou i ve svém sebepojetí, protože je uznáme za svého komunikačního partnera.

Tereza Vodičková, Střední školy BEAN, Praha

Pasivní sledování děje na plátně se mění v **aktivní sdílení příběhu** a už v této chvíli přichází první výzva: **sledujme atmosféru ve třídě**, pozorujeme žáky, jak film vnímají a prožívají, kdy ztichnou, nebo se naopak začínají vrtět. V každé třídě je projekce jiná. Se stejným snímkem tak můžeme pracovat roky a nikdy nás to neomrzí, pokud si v sobě zachováme citlivost vůči sdílení atmosféry při projekci.

Když učíte stále to samé, hrozí vám nebezpečí, že na tématu vyhoříte. Film vám to ale nedovolí. Pokaždé je to nový zážitek, protože na něj koukám s jinými lidmi.

Vlasta Urbanová, Střední škola strojní, stavební a dopravní v Liberci

PRÁCE S EMOCEMI PO PROMÍTNUTÍ FILMU

Při reflexi pracujeme s emocemi, které v žácích film vyvolal. Jelikož jsou osudy hlavních hrdinů většinou velmi silné, je tento krok zcela nezbytný. Vzájemné **sdílení pocitů** během reflexe nás navíc obohacuje v mnoha dalších ohledech.

Předně se žáci učí **naslouchat jeden druhému**. Pokud zvolíme tu nejjednodušší formu reflexe **Jedno slovo** kdy každý řekne jedno jediné slovo popisující jeho momentální rozpoložení, budou mít příležitost k vyjádření všichni. Najednou bude žákům zřejmé, že stejný film může v každém vyvolávat různé pocity.

Emoce jsou pravdivé, nikdo vám to nemůže vzít ani zpochybnit. Nejcennější je to, že jeden pocit není horší než druhý. Když je děti sdílí, tak se učí nehodnotit, nesrovnávat, ale prostě přijmout to, že někdo může mít úplně jiný vjem než on sám.

Zuzana Paseková, Karlínská obchodní akademie, Praha

Reflexe vede žáky k respektu. Žáci pochopí, že na věci je možné dívat se z různých úhlů. Kdybychom se jim něco podobného pokoušeli předat z pozice pedagogů, nikdy by se nám nepodařilo sestavit a předložit žákům tak přesvědčivou a důvěryhodnou mozaiku pocitů. Navíc se i my něco dozvídáme o žácích a můžeme na ně nazírat s hlubším porozuměním. Právě proto se filmy dají využít nejen ve výuce, ale také při práci **třídního učitele, výchovného poradce nebo metodika prevence**.

Přestanou-li se žáci bát vyjadřovat své pocity, **začnou se ptát**, protože chtějí opravdu slyšet odpovědi.

Je to způsob, jak žákům sdělit informaci o novém tématu jinak než frontálním výkladem. Pracuje se různými metodami ve skupinách, kdy každá pracuje s jinou částí textu a pak se vrátí do původní skupiny každý s jinou částí textu, jsou metody, které pracují s automatickým psaním, těch metod je spousta.

Vlasta Urbanová, Střední škola strojní, stavební a dopravní v Liberci

Dobře a důsledně provedená reflexe může časem vést i k tomu, že žáci přestanou chtít být pouze pasivními „konzumenty“ příběhu, ale probudí se v nich **zájem „něco udělat“**. Můžeme se porozhlédnout po svém nejbližším okolí a hledat, kde bychom mohli my sami něco společně změnit.

Je důležité, aby se žáci nejen učili vyjadřovat své pocity a respektovali pocity druhých, ale aby jim také rozuměli a uměli je vysvětlit. Proto je důležité **klást si otázku: PROČ?**

Žáci se učí vyjadřovat, co cítí, a naslouchat ostatním. Navíc zjišťují, že každý to máme jinak a je to tak v pořádku.

Bohuslav Sedláček, Základní škola Vsetín, Rokytnice

Metody reflexe emocí

- **Reflexe je nedílnou součástí práce s filmem**, pokud chceme využít naplno potenciál, který práce s dokumentárním filmem nabízí, není možné ji vynechat.
- Reflexe zabere **5–60 min.** dle toho, jakou metodu zvolíte.
- Využijte **ověřené metody reflexe emocí**, které jsou univerzálně použitelné (lze je využít po zhlédnutí jakéhokoliv filmu).
- **Všechny metody reflexe vedou k umění diskuze.**

V praxi se osvědčilo provést vždy po projekci metodu **Jednoho slova**. Je to dobrý start pro následné prohloubení sdílení pocitů. Zcela nezastupitelná je tato metoda v případě, že je film velmi emotivní a žáci bojují s dojetím nebo nejsou schopni cokoli říct. Vhodné je Jedno slovo použít i v případě, že do konce hodiny už zbývá málo času – její provedení si totiž vyžádá jen několik minut.

MEZI OSVĚDČENÉ METODY REFLEXE PATŘÍ AKTIVITY:

Jedno slovo

Žáci po promítnutí filmu pojmenují své pocity jedním slovem. Každý dostane prostor, slova zapisujeme na tabuli.

I.N.S.E.R.T.

Metoda pracuje se znaménky plus (+), minus (-), vykřičník (!), otazník (?) a dobře slouží pro vedení strukturované diskuze.

Dopis/R.A.F.T.

Metoda umožňuje žákům prostřednictvím dopisu vyjádřit emoce po zhlédnutí filmu a sdílet své pocity.

Na co nezapomenu?

Žáci si zapíší scény z filmu, které na ně nejvíc zapůsobily, a poté je prezentují před ostatními spolužáky.

Anonymní myšlenky

Aktivita umožňuje žákům anonymně vyjádřit své emoce po zhlédnutí filmu metodou volného psaní a seznámit se s pocity spolužáků.

Co cítím?

Žáci po promítnutí filmu vyberou ze seznamu jednu nebo více emocí, které po projekci cítí.

Hledání otázek

Žáci po projekci ve skupinách připraví alespoň tři otázky k filmu. Odpovědi pak hledají společně v dalších hodinách.

Kostka

Aktivita vede žáky k tomu, aby se na situaci z filmu podívali z různých úhlů pohledu, využívá k tomu vizualizaci kostky.

Pětílístek

Metoda představuje vhodný způsob, jak přimět žáky vyjádřit emoce po filmu formou volného verše.

Díky práci s filmem si více uvědomuji, že každý má jiný názor na stejný film, a nepřestává mě překvapovat, jak se žáci na některé názory dívají, jak filmy vnímají. Naučilo mě to obezřetnosti a více přemýšlet...

Marcela Svatáková, Střední škola gastronomická a hotelová, Praha

JEDNO SLOVO

ANOTACE:

Žáci po promítnutí filmu pojmenují své pocity jedním slovem. Každý dostane prostor, slova zapisujeme na tabuli.

DÉLKA:

5–15 min.

POMŮCKY:

tabule nebo flipchart

POSTUP:

1. Vyzvěte žáky, aby postupně říkali jedno slovo, které nejlépe ilustruje jejich pocit, dojem nebo náladu z filmu.
2. Žáci odpovídají postupně a nejlépe popořadě, aby bylo přehledně vidět, kdo už mluvil.
3. Jednotlivá slova zapisujte na tabuli, ale nijak nekomentujte. Můžete každé slovo při zápisu zopakovat, aby bylo srozumitelné pro všechny.
4. V případě, že někdo nechce odpovídat, vraťte se k němu na konci.
5. Žáci mohou opakovat stejná slova, pak zapisujte u daného slova čárky jako symbol pro opakování. Nicméně pobídněte je k nové formulaci či pojmenování dalšího silného pocitu z filmu.
6. Poté, co všichni odpověděli, je můžete vyzvat k doplnění komentářů k uvedeným slovům. Můžete se také přímo zeptat na slova, která vás zaujala a která je dobré rozvést.

TIPY:

- Pojmenovat jedním slovem svůj pocit nebo to, co nám po zhlédnutí filmu zůstalo v hlavě, většinou dokážou všichni. Výjimečně se stává, že žák jen zavrtí hlavou nebo řekne, že vůbec neví. V takovém případě na něj netlačíme a respektujeme jeho rozpoložení. Je ale možné se k němu vrátit ve chvíli, kdy už všichni promluvili, a dát mu dodatečně prostor k vyjádření. Většinou už je klidnější a odpoví.
- Pokud mají žáci problém s **pojmenováním svých pocitů** (zvláště na počátku práce s filmem), **využijte PRACOVNÍ LIST 1 Co cítím?**, kde jsou vyjmenovány různé emoce. Nechte žáky vybírat, případně doplnit, co podle nich chybí. Je také možné nechat v pracovním listu prostor pro vysvětlení. Žáci si tak lépe uvědomí, proč zvolili konkrétní emoci (dvě, tři – zadání může být libovolné).
- Pokud je formulování pocitů pro žáky obzvláště obtížné, **využijte PRACOVNÍ LIST 2 Reflexe pocitů**, kde jsou pocity vyjádřeny pomocí grafiky.
- **Netrvejte striktně na jednom slově, vždy nechte prostor k dovysvětlení.**
- Pokud jsou žáci nesmělí, stydí se či se ještě neznají a mají obavy, řekněte jim, ať to slovo **napiší a vhodí např. do klobouku**. Tím zaručíte určitou anonymitu a zároveň ukážete, že žádná z odpovědí není špatná.
- Nenuťte všechny žáky mluvit hned, v případě emočně silného filmu lze **reagovat tichem**.
- Osvědčilo se **reflexi zaznamenanou na tabuli vyfotit** – v případě, že vás tlačí čas a chcete se k filmu vrátit a navázat v příští hodině nebo pro další sdílení/porovnání.
- Pro reflexi lze použít také **lepící papírky**, nechat žáky zapisovat svá slova na papírky a seskupovat je např. podle podobnosti.
- Pokud jsou žáci již zkušenější, můžeme je místo pocitu nechat vyjádřit **barvu/zvíře/věc/symbol**, které v nich film vyvolal, a poté je nechat vysvětlit proč.
- V případě on-line výuky volíme pro metodu **chat**, nebo ještě lépe např. **mentimeter**.

CO CÍTÍM?

POSTUP:

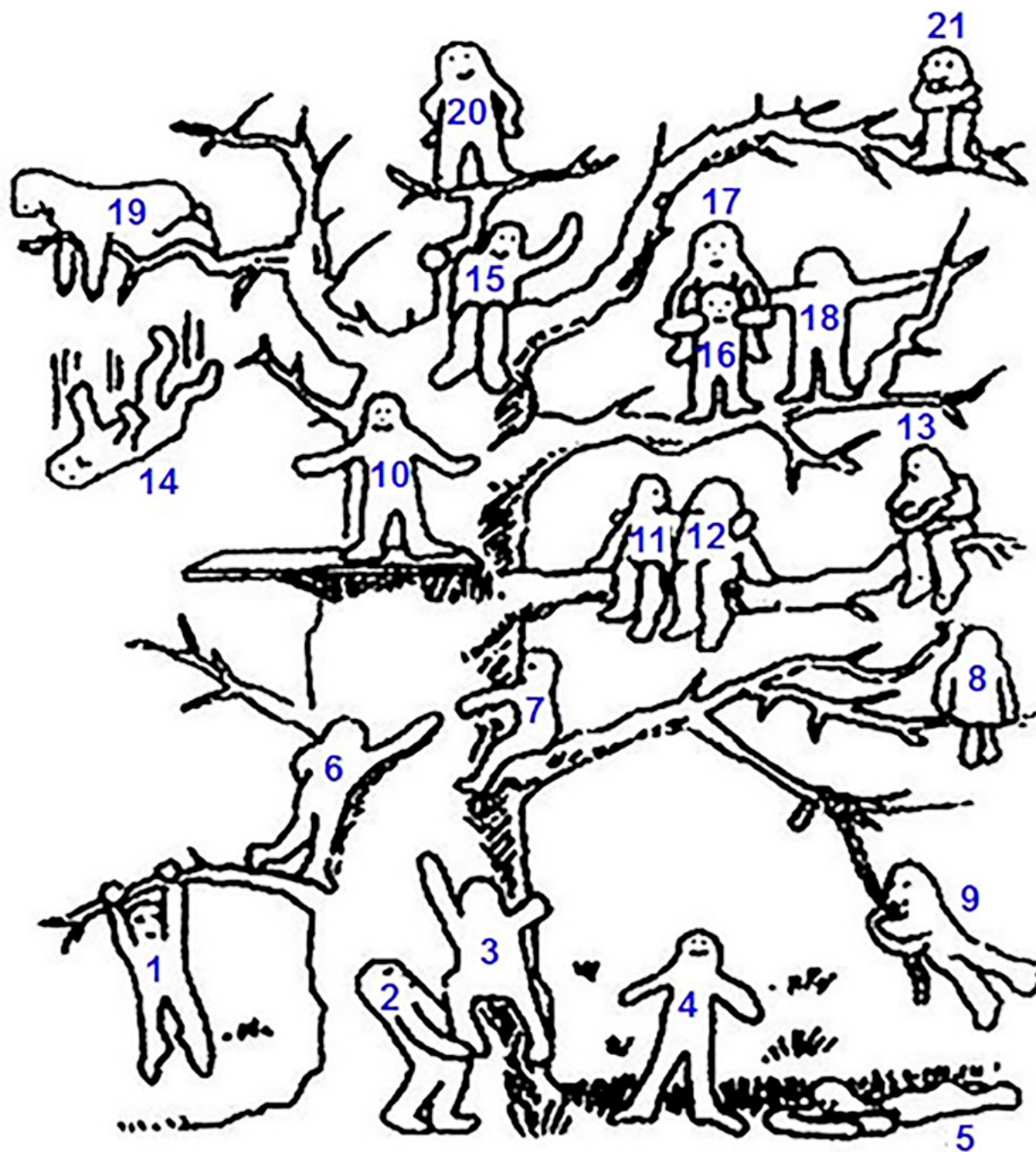
1. Z uvedeného seznamu vyberte jednu nebo více emocí (postoj, naladění), které po projekci cítíte.
2. Je možné využít i pravý sloupec, do kterého napíšete pár slovy důvod, proč jste konkrétní emoci vybral/a.

EMOCE	PROČ
Radost	
Smutek	
Naděje	
Beznaděj	
Zlost	
Chuť pomoci	
Zvědavost	
Nejistota	
Nedůvěra	
Zmatek	
Obdiv	
Vděčnost	
Dojetí	

REFLEXE POCITŮ

POSTUP:

1. Najděte panáčka, který vystihuje vaše současné pocity.
2. Řekněte číslo panáčka a důvod jeho výběru.

I.N.S.E.R.T.¹**ANOTACE:**

Metoda I.N.S.E.R.T. (+-!?) se využívá především při práci s textem, dá se však dobře využít i pro reflexi. Metoda pracuje se znaménky plus (+), minus (-), vykřičník (!), otazník (?) a dobře slouží pro vedení strukturované diskuze. Je vhodné s ní navázat po metodě Jedno slovo.

DÉLKA:

15–30 min. (záleží na zvoleném postupu, počtu a zkušenostech žáků)

POMŮCKY:

papíry a psací potřeby pro každého žáka

POSTUP:

1. Pokud s metodou začínáte, rozdejte žákům **PRACOVNÍ LIST**. Při opakování metody ho již potřebovat nebudou, zaznamenávají na papír nebo odpovídají ústně.
2. Ke znaménku **plus** žáci uvádějí, co na filmu vnímají jako **pozitivní** (může se vztahovat k obsahu filmu – myšlence, poselství, scéně, ale i k jeho formě apod.). Ke znaménku **minus** naopak uvádějí, co vnímají jako **negativní**. U **vykřičníku** je několik možností. Volte ideálně podle poselství filmu. Žáci mohou hovořit o tom, co pro ně bylo ve filmu **nové**, co považují za jeho **nejsilnější** část atp. **Otazník** umožňuje klást **otázky**. Odpovědi pak lze poskytnout různými způsoby: společným hledáním, zadáním práce na příští hodinu, přímou odpovědí.
3. Následně postupně sdílejte, co si žáci zapsali k jednotlivým znaménkům. Nechte je diskutovat a vzájemně se doptávat. Nejprve prodiskutujte pozitivní momenty, poté negativní atd.
4. Závěry či komentáře nezapisujte. Věnujte se spíše usměrňování diskuze.

TIPY:

- Není nutné nechat zaznamenávat všechny odpovědi žáky písemně (může to být časově náročné a utlumit energii), stejně tak v případě, že jsou žáci již zvyklí pracovat s touto metodou, **volíme odpověď ústně (netrváme na zapisování)**.
- Nemusíme nutně využít všechna znaménka, **lze pracovat jen s některými nebo jedním znaménkem**.
- Osvědčilo se také pracovat touto metodou **ve skupinách**.
- I.N.S.E.R.T. je vhodné provést také v situaci, kdy máme do hodiny pozvaného hosta. Otázky na něj pak vyplývají přirozeně a odpadá stres, že se nikdo na nic nezeptá. Výpovědi k jednotlivým znaménkům si žáci mohou připravit písemně, ale stejně dobře to dokážou i ústně.

¹ Jedná se o variantu známé metody kritického myšlení I.N.S.E.R.T. = Interactive Noting System for Effective Reading and Thinking.

I.N.S.E.R.T.

POSTUP:

1. Ke znaménku plus napište, co na filmu vnímáte jako **pozitivní**.
2. Ke znaménku minus napište, co vnímáte jako **negativní**.
3. Do pole s vykřičníkem napište, který moment filmu na vás **nejsilněji** zapůsobil.
4. Do pole s otazníkem napište **otázky**, které vás k tématu filmu napadají.

+

-

?

!

DOPIS/R.A.F.T.

ANOTACE:

Metoda umožňuje žákům prostřednictvím dopisu vyjádřit emoce po zhlédnutí filmu a sdílet své pocity. Aktivita podporuje rozvoj kritického myšlení a nabízí procvičení celé škály vztahů. Žáci píšou o různých tématech, pro rozmanité adresáty, s rozličným záměrem a v různých formách. Aktivita je vhodná po projekci filmu a slouží jako reflexe.

DĚLKA:

20 min.

POMŮCKY:

papíry a psací potřeby pro každého žáka

POSTUP:

1. S pomocí **PRACOVNÍHO LISTU** si žáci sami zvolí následující detaily dopisu:
  - a/ R. (Role) – **Kdo** přesně bude psát postavě z filmu? Může to být kdokoliv z filmu i mimo něj, případně může žák psát sám za sebe.

b/ A. (Adresát) – **Komu** bude žák psát? Nemusí se vždy jednat o hlavního protagonistu.

c/ F. (Forma) – **Jakou** formu si žák zvolí? Dopis, e-mail, výzvu, žádost atp.

d/ T. (Téma) – **Co** chce žák postavě sdělit? Chce přesvědčit, inspirovat nebo třeba kritizovat?

2. Následně si žáci mohou dopisy vzájemně přečíst ve dvojicích nebo v malých skupinách. Některé dopisy lze na závěr přečíst před celou třídou.
3. Ptáme se žáků, proč si zvolili právě danou postavu, co je na ní zaujalo. Nikoho do čtení nenutíme. Jde o dobrovolnou aktivitu.

TIPY:

- Dopisy můžeme ve třídě umístit na nástěnku nebo rozmístit po třídě a nechat proběhnout reflexi formou tzv. tiché galerie (žáci si čtou dopisy spolužáků).
- Pokud se rozhodneme, že žáci napíšou celý dopis jako slohovou práci, necháme jim na zpracování delší čas.

ZKUŠENOSTI Z PRAXE:

Aktivita je osvědčeným prostředkem, jak mohou žáci zvládnout své emoce v případě, kdy se jim o nich nechce mluvit nahlas. Nejčastěji to bývá po zhlédnutí dokumentů se silným příběhem, kdy se těžko hovoří většině z nás. Napsat dopis kterémukoli z aktérů příběhu spolehlivě umožní úplně každému napsat buď jednu jedinou větu nebo slovo a vyjádřit tak nahromaděné emoce. Podle mých zkušeností se v každé třídě vždy najde alespoň jeden statečný, který přečte svůj dopis jako první, často se pak přidají další. Někdy pomůže také to, že dopis píšou se žáky i já, a když nikdo nechce začít, přečtu alespoň svou práci. Jindy volím metodu tzv. tiché galerie, kdy všechny práce vystavíme ve třídě (na zdi, na magnetické tabuli, připevněné kolíčky na šňůře, položené na zadních lavicích nebo na zemi) a žáci si je mohou buď během hodiny, nebo později postupně přečíst sami. Vždy také žákům říkám, že pokud chtějí, zůstanou jejich výpovědi anonymní, aby se nebáli případných nepatřičných poznámek spolužáků. Není také na škodu zjistit, zda dopisy nelze skutečným aktérům příběhu opravdu odeslat. Někdy taková možnost opravdu existuje a může se z ní vyvinout i dlouhodobá korespondence, případně zajímavý projekt.

Vlasta Urbanová, Střední škola strojní, stavební a dopravní v Liberci

DOPIS/R.A.F.T.

ZVOLTE SI NÁSLEDUJÍCÍ DETAILS VZKAZU:

R. (Role) – **Za koho** budu vzkaz psát? Může to být za sebe, za kohokoliv z filmu i mimo něj.

A. (Adresát) – **Komu** budu psát?

F. (Forma) – **Jakou** formou? Dopis, SMS, e-mail, vyzvu, žádost atp.

T. (Téma) – **Co** chci postavě sdělit? Napište text.

R (role)

A (adresát)

F (forma)

T (text)

NA CO NEZAPOMENU?

ANOTACE:

Žáci si zapíší scény, které na ně nejvíc zapůsobily, a poté je prezentují, a to nejdříve v malých skupinách a následně – pokud chtějí – i před ostatními spolužáky.

DÉLKA:

15 min.

POMŮCKY:

papíry a psací potřeby pro každého žáka

POSTUP:

1. Žákům promítáme film. Následně jim rozdáme list papíru, kam si každý stručně (jednou až dvěma větami) zaznamená scénu, která ho nejvíce zaujala. Apelujeme na žáky, aby zapsali to, co je zaskočilo, co jim otřásl, co je překvapilo, co vyvolalo pozitivní či negativní emoce.

2. Poté rozdělíme žáky do čtyřčlenných skupin, kde si prodiskutují své záznamy a zdůvodní si navzájem, proč vybrali právě danou scénu. Procházíme mezi skupinami a nasloucháme jejich diskuzi. Nijak ji nekomentujeme. Pouze zjišťujeme, jak se v jednotlivých skupinách diskuze rozvíjí a nad jakými tématy. Vše následně využijeme při společné reflexi.

REFLEXE:

Necháme vybrané žáky (dobrovolníky) představit, co si poznamenali. Ptáme se: Jak na vás snímek (příp. ukázka) celkově působil? Čím vás scéna, kterou jste vybrali, nejvíce oslovila? Byly pro vás informace, které jste se dozvěděli, nové? Pokusíme se o celkové shrnutí.

ZKUŠENOSTI Z PRAXE:

Aktivita byla testována se žáky 8. ročníku v závěru školního roku a velmi dobře posloužila jako reflexe filmu, uvolnění emocí, které žáky při sledování filmu zasáhly. Ve vymezeném čase si mohli žáci prodiskutovat scény, které je zaujaly, a vzájemně si předat dojmy. Doporučuji menší skupiny do čtyř žáků, jasně vymezit čas diskuze a nezapomenout na společnou reflexi a zpětnou vazbu v závěru hodiny. Rozhodně není vhodné nechávat problém otevřený do další hodiny.

Jitka Hudečková, Základní škola Mariánské náměstí, Uherský Brod

ANONYMNÍ MYŠLENKY

ANOTACE:

Aktivita umožňuje žákům anonymně vyjádřit své emoce po zhlédnutí filmu metodou volného psaní a seznámit se s pocity spolužáků.

DÉLKA:

15 min.

POMŮCKY:

lístek papíru a psací potřeby pro každého žáka, krabice

POSTUP:

1. Po projekci filmu rozdáme žákům lístečky a vyzveme je, aby anonymně popsali své bezprostřední dojmy. Využijeme metodu volného psaní: žáci mají omezenou dobu na to, aby popsali větami, slovy či jen heslovitě v bodech své pocity, myšlenky, názory – bez ohledu na pravopis, stylistiku apod. Necháme na vyjádření jen určitý čas (cca 1 minutu). Poté požádáme žáky, aby své lístečky s myšlenkami vhodili do připravené krabice.
2. Následně s krabicí obejdeme žáky, necháme každého vylosovat jeden lísteček a přečíst si myšlenku některého ze spolužáků. Pokud si někdo vylosuje svůj, vrátí jej a vybere jiný.
3. Vybídeme žáky, aby nám přečetli myšlenky, které považují za zajímavé. V tuto chvíli máme možnost podle reakcí žáků rozpoznat, co je ve filmu zaujalo a na co případně směřovat další diskuzi nebo aktivitu.
4. Diskutujeme o obsahu jednotlivých lístečků.

ZKUŠENOSTI Z PRAXE:

Aktivitu jsem použila po filmu *Přízrak Martin*, který zasáhne city asi každého diváka. Téma alkohol za volantem se navíc týká skoro každého mladého člověka, ať už jako řidiče, nebo jako spolujezdce. Technika volného psaní a čtení cizích myšlenek se mi proto v tomto případě velmi osvědčila. Vyslechli jsme velice osobní pocity, které by jinak než anonymně možná ani nebyly vysloveny. Někteří žáci měli potřebu se ke svému vyjádření „přiznat“, často také zaznívala osobní zkušenost.

Radka Sirotková, Střední odborná škola, Ústí nad Labem, Stará 100

CO CÍTÍM?

ANOTACE:

Žáci po promítnutí filmu vyberou ze seznamu jednu nebo více emocí, které po projekci cítí.

DÉLKA:

5–15 min.

POMŮCKY:

papíry a psací potřeby pro každého žáka, tabule nebo flipchart

POSTUP:

1. Vyzvěte žáky, aby si z **PRACOVNÍHO LISTU** – seznamu emocí vybrali jednu, dvě nebo více emocí (postojů, naladění), které po projekci cítí.
2. Je možné využít i pravý sloupec, do kterého napíší pár slovy důvod, proč konkrétní emoci vybrali.
3. Žáci také mohou případně doplnit, co podle nich na seznamu chybí.
4. Žáci sdílí, co vybrali, a vysvětlují proč.
5. Můžete zapisovat na tabuli. Žáci mohou opakovat stejné emoce, pak zapisujte u daného slova čárky jako symbol pro opakování. Nicméně pobídněte je k nové formulaci či pojmenování dalšího silného pocitu z filmu.
6. Poté, co všichni odpověděli, je můžete vyzvat k doplnění komentářů. Můžete se také přímo zeptat na slova, která vás zaujala a která je dobré rozvést.

TIPY:

- Pokud je formulování pocitů pro žáky obzvláště obtížné, **využijte PRACOVNÍ LIST Reflexe pocitů** (str. 10 u aktivity Jedno slovo), kde jsou pocity vyjádřeny pomocí grafiky.
- Nenuťte všechny žáky mluvit hned, v případě emočně silného filmu lze **reagovat tichem**.
- Pro reflexi lze použít také **lepící papírky**, nechat žáky zapisovat svá slova na papírky a seskupovat je např. podle podobnosti.

CO CÍTÍM?

POSTUP:

1. Z uvedeného seznamu vyberte jednu nebo více emocí (postoj, naladění), které po projekci cítíte.
2. Je možné využít i pravý sloupec, do kterého napíšete pár slovy důvod, proč jste konkrétní emoci vybral/a.

EMOCE	PROČ
Radost	
Smutek	
Naděje	
Beznaděj	
Zlost	
Chuť pomoci	
Zvědavost	
Nejistota	
Nedůvěra	
Zmatek	
Obdiv	
Vděčnost	
Dojetí	

HLEDÁNÍ OTÁZEK

ANOTACE:

Žáci po projekci ve skupinách připraví alespoň tři otázky k filmu. Odpovědi pak hledají společně v dalších hodinách nebo za domácí úkol.

DÉLKA:

20 min.

POMŮCKY:

papíry a psací potřeby pro každého žáka, tabule nebo flipchart

POSTUP:

1. Po projekci žáky rozdělíme do skupin po čtyřech až pěti. Jejich úkolem je na základě diskuze připravit alespoň tři otázky vztahující se k filmu, na které by rádi znali odpověď.
2. Následuje prezentace, při níž zástupce každé skupiny v kruhu představí připravené otázky a argumentuje, proč skupina vybrala právě tato témata.
3. Otázky zapisujeme na tabuli. Vznikne tak zásobník dotazů, díky němuž zjistíme, co z dané látky žáky nejvíce zajímá a na co bychom se měli v dalších hodinách zaměřit. Je možné, že se budou otázky skupin opakovat. Takové otázky spojíme po dohodě s žáky do jedné, tematicky společné.

REFLEXE:

Na závěr shrneme výběr otázek a krátce diskutujeme o tom, proč si žáci vybrali právě tato témata. Ujistíme je, že odpovědi na jejich otázky budeme hledat v následujících hodinách věnovaných tématu.

TIPY:

Aktivitu lze použít po projekci jakéhokoli filmu. V další hodině na ni může navazovat diskuze s odborníkem na dané téma. Připravené otázky je možné dát hostu k dispozici předem, případně je mohou žáci při besedě sami pokládat. Pokud není možné pozvat hosta, mohou si žáci vybrat ze zásobníku otázek jednu, kterou zpracují za domácí úkol. Vybraní žáci si následně připraví krátký referát, prezentaci, se kterou seznámí spolužáky. Žákům poskytneme podporu formou výběru vhodné literatury či dalších materiálů. Otázkám, které nebudou zodpovězeny, se věnujeme při společné diskuzi, kdy sami vysvětlíme danou problematiku. Vhodné je poskytnout žákům další materiály k samostudiu. Můžete poskytnout i Informační texty k tématu, které najdete u každé AV lekce.

ZKUŠENOSTI Z PRAXE:

Z aktivity vzešlo poměrně hodně zajímavých otázek. Doporučuji otázky důsledně zaznamenat tak, aby zůstaly na viditelném místě (např. na nástěnce) až do doby, kdy budou zodpovězeny a náležitě objasněny. Odpovědi můžeme hledat i v delším časovém rozmezí, pokud budou obsáhlejší či různorodé a vyžadují více času. Otázku, která již byla zodpovězena, označíme vždy viditelně značkou. Tak se na žádný dotaz nezapomene, odpovědi se navíc mohou využít v následujících hodinách jako motivační úvod.

Jitka Hudečková, Základní škola Mariánské náměstí, Uherský Brod

KOSTKA

ANOTACE:

Aktivita vede žáky k tomu, aby se na situaci z filmu podívali z různých úhlů pohledu, využívá k tomu vizualizaci kostky.

DÉLKA:

20–30 min.

POMŮCKY:

papír a psací potřeby pro každou skupinu, hrací kostka

POSTUP:

1. Ukážeme žákům hrací kostku a zeptáme se jich, co vidí. Odpověď bude pravděpodobně znít: Hrací kostku. Ptáme se dále: Co vidíte teď? Co přesně vidíte? apod. Kostkou otáčíme tak, aby žáci viděli předmět pokaždé z jiné strany, a žáci tak odpovídají: Vidíme dvojku. Vidíme šestku... apod. Vysvětlíme jim, že stejný postup uplatníme při rozboru filmu, který jsme viděli – půjde o analýzu z různých úhlů pohledu.
2. Žáky rozdělíme do skupin.
3. Každá skupina bude představovat jednu osobu z filmu, popřípadě můžeme doplnit postavu „z venku“, např. rodiče, sourozence, souseda, novináře, učitele, úředníka.
4. Nejprve žáci krátce diskutují o přidělené postavě a ujasňují si na ni názory.
5. Poté vyplní **PRACOVNÍ LIST 1** – jednodušší variantu nebo **PRACOVNÍ LIST 2** – obtížnější variantu. Mají za úkol popsat svou postavu z šesti úhlů, stejně jako je stran kostky.
6. Na závěr mluvčí každé skupiny shrne a přednese vypracované úkoly.

REFLEXE:

Vedle toho, co si žáci zapsali, reflektujeme a diskutujeme i samotný průběh aktivity. Směřujeme žáky k tomu, aby si uvědomili, že na každý problém (každé téma) se lze dívat z různých úhlů pohledu.

TIP:

Žáky můžeme nechat kostku pro názornost fakticky vyrobit. Na začátku aktivity jim na tabuli nakreslíme schéma, podle kterého si papír vystříhnou.

ZKUŠENOSTI Z PRAXE:

Aktivitu jsem použila k filmu *Přízrak Martin*. Na tabuli jsem nejprve napsala název filmu, jméno režiséra a klíčová slova: příčina – následek, alkohol, drogy, zdravotní postižení, komunikace a péče o handicapované. Žákům jsem vysvětlila, že po zhlédnutí filmu se rozdělíme do šesti skupin, ve kterých budeme klíčová slova zpracovávat. Po projekci filmu jsme si ukázali hrací kostku a mluvili o tom, že každá stěna má jiné číslo a že velmi záleží na tom, z které strany se na kostku díváme. Vysvětlila jsem žákům, že i my se teď podíváme na film z různých úhlů pohledu. Žáci se rozdělili do skupin a každá si vylosovala jednoho protagonistu, skrze kterého měla příběh posuzovat. Z filmu jsem jim připravila tyto postavy: Martin, jeho rodiče, kamarádi z doby před nehodou, ošetřovatelka, úředník – sociální pracovník a studenti ve škole, kterou Martin navštívil. Doporučila jsem žákům, aby ve skupině diskutovali o tom, co bylo, co je a co bude ve vztahu k vylosované osobě nebo skupině. Na práci jim stačilo 5 minut. Následně mluvčí nahlas seznámili ostatní s postavou a komentářem, který jejich skupina vytvořila. V diskuzi dostal prostor i zbytek třídy. Zároveň jsme porovnávali situaci v Norsku a u nás. Celá aktivita působila v podstatě jako řízená diskuze.

Zdeňka Juklová, Masarykova základní škola a Obchodní akademie Tanvald

KOSTKA

POPIŠTE SVOU POSTAVU – NAPIŠTE VŠE, CO VÁS NAPADNE.

---

1. Jaká byla v minulosti?

---

2. Jak se nyní cítí (ve filmu)?

---

3. Jaké má problémy?

---

4. Co potřebuje?

---

5. Odhadněte její vývoj do budoucnosti.

---

6. Jak ona vidí problematiku, které se film týká?

KOSTKA

POPIŠTE SVOU POSTAVU – NAPIŠTE VŠE, CO VÁS NAPADNE.

---

1. Popis – popište očima svého zástupce, co jste ve filmu viděli.

---

2. Porovnání – porovnejte situaci ve filmu s nějakou reálnou, kterou znáte.

---

3. Asociace – napište vše, co vás napadne v souvislosti s vaší postavou.

---

4. Analýza – pokuste se vžít do své postavy a zkuste situaci zhodnotit.

---

5. Aplikace – co byste jako daná postava navrhli, aby se situace změnila k lepšímu.

---

6. Argumentace – pokuste se zaujmout stanovisko, stanovte si argumenty pro a proti k řešení situace z filmu.

POZNÁMKA:

Úkolů je vždy šest – stejně jako stran kostky.

PĚTILÍSTEK

ANOTACE:

Metoda představuje vhodný způsob, jak přimět žáky vyjádřit emoce po filmu formou volného verše.

DÉLKA:

10–30 min.

POMŮCKY:

papíry a psací potřeby pro každého žáka

TIPY:

- Básničky se dají ve třídě vyvěsit formou tzv. tiché galerie, mohou být součástí žákova osobního portfolia nebo z nich na konci školního roku může vzniknout sborník.
- Pětílístek se dá použít také před filmem jako evokační metoda ke zvolenému tématu.

POSTUP:

1. Rozdejte žákům **PRACOVNÍ LIST** a vysvětlete jim zadání.
2. Volbu prvního slova (podstatného jména) můžete nechat na žácích nebo ho zadejte sami. Další slova už doplňují žáci.
3. Přechzení básničky před ostatními je dobrovolné.

Pro pedagogy i žáky bývá překvapivé, že pomocí Pětílístku básničku napíše skutečně všichni. Navíc jsou žáci většinou ochotni své dílo sdílet s celou třídou.

PŘÍKLAD:

**SVOBODA
KŘEHKÁ ŽIVOTODÁRNÁ
OSVOBOZUJE DÁVÁ ZAVAZUJE
JE NUTNÉ JI BRÁNIT
VOLNOST**

PĚTILÍSTEK

POSTUP:

1. Napište do řádku **jedno** slovo = název, jméno, označení popisovaného (podstatné jméno).

--

2. Napište do řádku **dvě** slova = vlastnosti popisovaného (přídavná jména).

--	--

3. Napište do řádku **tři** slova = co dělá, jaké jsou jeho typické projevy (slovesa).

--	--	--

4. Napište **čtyři** slova nebo krátkou větu o čtyřech slovech = jaký k němu máte postoj, pocit z něj.

--	--	--	--

5. Napište do řádku **jedno** slovo = synonymum k popisovanému.

--

1. Napište do řádku **jedno** slovo = název, jméno, označení popisovaného (podstatné jméno).

--

2. Napište do řádku **dvě** slova = vlastnosti popisovaného (přídavná jména).

--	--

3. Napište do řádku **tři** slova = co dělá, jaké jsou jeho typické projevy (slovesa).

--	--	--

4. Napište **čtyři** slova nebo krátkou větu o čtyřech slovech = jaký k němu máte postoj, pocit z něj.

--	--	--	--

5. Napište do řádku **jedno** slovo = synonymum k popisovanému.

--

Od reflexe k diskuzi

Všechny navrhované metody reflexe posilují u žáků komunikační a sociální dovednosti, kritické myšlení a učí je **společné diskuzi**. Zdárně vedená diskuze je totiž tím nejlepším způsobem reflexe. Žáci se učí správně **formulovat myšlenky, nesoudit, zbavovat se ostychu a trémy, obhájit svůj názor, respektovat názor druhých, učit se ptát a hledat odpovědi na své otázky**. Stanovte si společně jasná pravidla promítání a diskuze.

PRAVIDLA DISKUZE:

Umožní žákům otevřeně a bezpečně vyjadřovat své názory a postoje. Před začátkem promítání si s žáky pravidla ujasněte. **Nabízíme vám pro představu přehled pravidel:**

PRAVIDLA PRO PUBLIKUM:

- Vždy mluví jen jeden a ostatní mu neskáčou do řeči.
- Každý má právo vyjádřit svůj názor a být vyslechnut.
- Všichni se snaží respektovat názory ostatních.
- Je legitimní odmítat názory, ale nikoli ty, kdo je vyjadřují.
- Při prezentování určitého názoru každý vysvětlí, co ho k němu vede.
- Je povinné mluvit slušně a vyvarovat se rasistických a sexistických poznámek.
- Pořizování zvukového a obrazového záznamu celé akce je zakázáno.

PRAVIDLA PRO MODERÁTORA:

- Oznamuje začátek a konec diskuze.
- Určuje způsob přihlášení do diskuze.
- Stanovuje a kontroluje maximální délku diskuzního příspěvku.
- Má výhradní právo udělovat slovo.

ZKUŠENOSTI Z PRAXE:

Díky osobnímu prožitku, který každý film poskytuje, si žáci skvěle osvojí problém, naučí se vyjádřit svůj pocit, postoj, názor a je to mnohem efektivnější než jiný způsob předkládání problému. Skvěle navodí debatu a každý prostě odchází s nějakým dojmem a postojem k věci.

Zuzana Paseková, Karlínská obchodní akademie, Praha

JSNS materiály využívám jako prostředek pro zlepšení vztahů ve třídě. Je skvělé vidět, jak spolu žáci dokáží při používání materiálů od JSNS komunikovat a diskutovat o tématech. Největší výhodou vidím v tom, že žáci, kterým se ve škole tolik nedaří, při těchto hodinách většinou zažijí úspěch.

Michael Jelínek, Základní škola Eden, Praha

Otevřené otázky

Připravte si **otevřené otázky**, které pomohou diskuzi usměrnit.

OTÁZKY HLEDAJÍCÍ OBJASNĚNÍ:

- Můžete vysvětlit (jak)...? *Vysvětlení*
- Co myslíte tím, že...? *Charakterizující*
- Mohl/a byste mi dát příklad toho, jak...? *Dávání příkladů*
- Jak toto napomáhá řešení...? *Podporující*
- Má někdo otázku, na kterou by se chtěl zeptat...? *Dotazující se*

OTÁZKY ZJIŠŤUJÍCÍ DŮVODY A DŮKAZY:

- Z jakého důvodu si myslíte, že...? *Formulace argumentu*
- Jak víte, že...? *Domněnka*
- Jaké jsou vaše důvody k...? *Odůvodnění tvrzení*
- Máte důkazy k...? *Hledání důkazů*
- Mohl/a byste uvést pozitivní/negativní příklad k tomuto tvrzení...? *Důkazy opoziční strany*

OTÁZKY ZKOUMAJÍCÍ ALTERNATIVNÍ

POHLEDY NA VĚC:

- Dala by se otázka položit jiným způsobem? *Zopakování názoru*
- Existuje jiný úhel pohledu na...? *Spekulace/úvaha*
- Co když někdo jiný navrhne, že...? *Jiná možnost*
- Co by někdo, kdo s vámi nesouhlasí, řekl/namítl? *Protiargument*
- Jaký je rozdíl mezi těmito pohledy na věc / názory? *Rozdíly*

OTÁZKY TESTUJÍCÍ DOPADY A DŮSLEDKY:

- Co následuje potom, co...? *Důsledky*
- Souhlasí vaše tvrzení s vašim předchozím tvrzením o...? *Shoda*
- Jaké by byly důsledky toho, že...? *Důsledky*
- Existuje obecné pravidlo...? *Zobecňování*
- Jak by se to dalo otestovat, aby se zjistila pravda? *Testování pravdy*

OTÁZKY O OTÁZCE/DISKUZI:

- Máte otázku k...? *Dotazování*
- Jaký druh otázky to je...? *Analýza*
- Jak nám tato otázka / co bylo řečeno pomůže...? *Spojování*
- Kde / ve kterých částech tématu můžeme doposud zobecnit? *Sumarizace/shrnutí*
- Dostali jsme se blíž k zodpovězení otázky/problému? *Dospět k závěru*

NEJEDNOZNAČNÉ VYZNĚNÍ NENÍ NA ŠKODU

Při nejednoznačném vyznění vyzvěte třídu k tomu, aby společně hledali zdroje informací a pokusili se dospět k nějakému závěru – s tím, že ne vždy se to podaří, protože někdy prostě řešení neznáme. Ale zjištění, že **problém je složitý** a je třeba s ním pracovat v dlouhodobém horizontu, je vlastně skvělý výsledek.

UZAVŘETE DISKUZÍ A SHRŇTE PRŮBĚH

Ke konci diskuze se zeptáme žáků na konečné vyjádření k dané otázce/tématu. Zmíníme se o tom, co se podařilo, jaké další návrhy byly vzneseny, co žáky bavilo, co naopak vnímali negativně nebo co by změnili. Někdy může být velmi těžké diskuzi vhodně uzavřít, obzvláště pokud se jednalo o kontroverzní téma a nedospěli jsme ke shodě. Vždy je ale klíčové alespoň shrnout, co v diskuzi zaznělo. Můžeme například zopakovat, že je možné nesouhlasit a odmítnout cizí názor, ale ne toho, kdo ho vyjadřuje.

ODHALENÍ RIZIKOVÉHO CHOVÁNÍ / OZNAMOVACÍ POVINNOST

Buďme připraveni, že při práci s filmem a následně reflexi můžeme **otevřít velmi citlivá témata**, která mohou vést k **odhalení rizikového chování žáka/žáků**. Zvláště pokud s filmem vhodně pracujeme delší dobu, vytváříme si s žáky větší důvěru a ti se stávají otevřenějšími. **Mějme na paměti oznamovací povinnost**, zároveň zvažujeme vhodné způsoby řešení, tak abychom nezranili žáka, který k nám projevil důvěru, tím, že se svěřil. Vždy je dobré s žákem postup, který navrhne, konzultovat.

A series of horizontal dotted lines spanning the width of the page, providing a guide for handwriting practice.

A series of horizontal dotted lines spanning the width of the page, providing a guide for handwriting practice.

JSNS.CZ

Realizace projektu byla podpořena MŠMT v rámci Výzvy pro podávání žádostí na aktivity v oblasti primární prevence rizikového chování a podpory duševního zdraví ve školách a školských zařízeních pro rok 2023.

JSNS.CZ